

สรุปความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการการเสริมสร้างวินัย
คุณธรรมจริยธรรม เพื่อป้องกันการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผ่านระบบออนไลน์ Zoom Meeting
เรื่อง วินัยและแนวทางการป้องกันการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน
วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔

บรรยายโดย นายศักดิ์ชัย จันทร์แสงวัฒนา
นายชัยภัทร เกษมณี

วินัยข้าราชการพลเรือน

วินัย คือ แบบแผนความประพฤติ หรือข้อปฏิบัติ

จุดมุ่งหมายและขอบเขตของวินัย ได้แก่

๑. เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ
๒. เพื่อความเจริญ ความสงบ เรียบร้อยของประเทศชาติ
๓. เพื่อความผาสุกของประชาชน
๔. เพื่อสร้างภาพพจน์ชื่อเสียงที่ดีขององค์กร

ข้าราชการต้องมีวินัย ดังนี้

๑. วินัยต่อตนเอง ต้องรักษาชื่อเสียงตนเอง รักษาเกียรติศักดิ์ ของตำแหน่งหน้าที่ของตนมิให้เสื่อมเสีย
๒. วินัยต่อผู้ร่วมงาน ต้องสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือกันในการปฏิบัติราชการ/ต้องไม่ก่อกวนแก่งัด ข่มเหงกัน ในการปฏิบัติราชการ/ต้องไม่กระทำการล่วงละเมิด/การคุกคามทางเพศตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.
๓. วินัยต่อประชาชน ต้องรับให้ความสะดวก ความเป็นธรรม และให้การสงเคราะห์ประชาชนดูญาติของตน กล่าวคือ ต้องไม่ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงประชาชนผู้ติดต่อราชการ
๔. วินัยต่อหน้าที่ราชการ ต้องไม่ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการ ไม่ละทิ้งหน้าที่ราชการ และไม่ละทิ้งหน้าที่ราชการ
๕. วินัยต่อผู้บังคับบัญชา ต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่สั่งในหน้าที่ราชการและเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่รายงานเท็จหรือปกปิดข้อความซึ่งควรแจ้ง ไม่ปฏิบัติราชการเป็นการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน
๖. วินัยต่อประเทศชาติ สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ระดับโทษทางวินัย มี ๕ สถาน คือ

๑. ภาคทัณฑ์
๒. ตัดเงินเดือน
๓. ลดเงินเดือน
๔. ปลดออก
๕. ไล่ออก

ข้อควรคำนึง

- ความผิดวินัยไม่มีอายุความ
- การลงโทษต้องดำเนินการตามกฎหมาย
- ผู้สั่งลงโทษต้องเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจลงโทษได้
- สภาพการเป็นข้าราชการ (ขณะกระทำผิด/ขณะลงโทษ)

- ช้อยกเว้น กรณีการดำเนินการทางวินัยตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.หรือคณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติชี้มูลความผิดตามมาตรา ๑๐๐/๑ กำหนดให้ส่วนราชการดำเนินการทางวินัยและสั่งลงโทษตามที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติชี้มูล แม้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาจะออกจากราชการไปแล้ว โดยนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มาใช้บังคับ และไม่นำเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่ออกจากราชการตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหามาใช้บังคับ

แนวทางการป้องกันการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน

ความหมายของคำว่า “ทุจริต”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ทุจริต หมายความว่า ประพฤติชั่วคดโกงไม่ซื่อตรง

ประมวลกฎหมายอาญา โดยทุจริต หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔ ทุจริตต่อหน้าที่ หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น

รูปแบบของการคอร์รัปชันหลักในสังคมไทย

รูปแบบของการคอร์รัปชันหลักในสังคมไทยที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยโดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร (๒๕๕๒)

๑. การเรียกเก็บภาษีคอร์รัปชัน มีชื่อเรียกหลายชื่อซึ่งรวมทั้งการเรียกสินบนสินน้ำใจ ค่าน้ำร้อนน้ำชา และเงินใต้โต๊ะ
๒. การดัดเงินงบประมาณแผ่นดินจากค่าคอมมิชชั่นโครงการมาเป็นของตน การรับสินบน การจัดซื้อจัดจ้าง รวมทั้งการเสนอโครงการเพื่อให้ได้เงินคอร์รัปชัน ทั้งๆ ที่โครงการดังกล่าวอาจไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง
๓. การจ่ายสินบนเพื่อให้ได้มาซึ่งการผูกขาดธุรกิจ หรือผูกขาดการประมูลโครงการ
๔. การเล่นพรรคเล่นพวก การดำรงตำแหน่งหลายหน่วยงาน จนเกิดลักษณะที่เรียกว่าการทับซ้อนของผลประโยชน์ หรือ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” (Conflicts of interest)
๕. การใช้อำนาจทางการเมือง ดำเนินนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทธุรกิจที่ตนเอง ครอบครัว หรือพรรคพวก มีผลประโยชน์อยู่ เรียกว่า “คอร์รัปชันเชิงนโยบาย”

การขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of interest)

ผลประโยชน์ทับซ้อน

แซนดร้า วิลเลียม ให้ความหมายของประโยชน์ทับซ้อนว่า “การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการได้เปิดโอกาสให้เงิน หรือผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อสาธารณะ”

ผาสุก พงษ์ไพจิตร ให้ความหมายของประโยชน์ทับซ้อนว่า “สภาวะซึ่งการกำหนดนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม หรือการตัดสินใจทางการเมืองถูกแทรกแซงด้วยผลประโยชน์เฉพาะของธุรกิจเอกชนอันทำให้ผลที่ออกมาคือนโยบายที่ให้ผลประโยชน์กับธุรกิจเอกชนบางรายบางกลุ่ม แต่สังคมโดยรวมเสียประโยชน์

แนวคิด เรื่อง การขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of interest) หลักการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ สถานะของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีความสัมพันธ์ ๒ สถานะ สถานะหนึ่ง คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานให้กับรัฐหรือตัวแทนของรัฐ กับอีกสถานะหนึ่ง คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นเอกชนคนหนึ่ง จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจรัฐจะทำอะไรได้ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ส่วนในฐานะเอกชนจะทำอะไรก็ได้ ถ้าไม่มีกฎหมายห้าม ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กับรัฐ ๒ สถานะ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสามารถแยกเรื่องตำแหน่งหน้าที่กับเรื่องส่วนตัวออกจากกันได้ และห้ามการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม

องค์ประกอบ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of interest)

๑. บุคคลนั้นมีสถานะเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ
๒. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวมในเรื่องนั้นๆ
๓. ประโยชน์ส่วนตน อาจเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดก็ได้/ทรัพย์สินหรือประโยชน์ของบุคคลอื่น
๔. เกิดสถานการณ์ที่มีผลประโยชน์ขัดกัน (มีผลประโยชน์ส่วนตนเข้าไปเกี่ยวข้อง) โดยได้กระทำการ/ตัดสินใจ/ใช้ดุลพินิจ อย่างใดอย่างหนึ่ง

ความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ทับซ้อน กับ การทุจริตต่อหน้าที่

ประเด็นเปรียบเทียบ		ผลประโยชน์ทับซ้อน	การทุจริตต่อหน้าที่
๑.	มีสถานะเป็นเจ้าของหน้าที่รัฐ	- ต้องเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐแต่มีบางกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติครอบคลุมให้มีถึงหลังจากที่พ้นจากตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การทำงานหลังเกษียณ (ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๒๗)	- ต้องเป็นเจ้าของหน้าที่รัฐ
๒.	มีอำนาจหน้าที่	- มีทั้งกรณีที่มีอำนาจหน้าที่และไม่ต้องมีอำนาจหน้าที่ ๑) กรณีมีอำนาจหน้าที่ เช่น การเป็นคู่สัญญา ๒) กรณีที่ไม่ต้องมีอำนาจหน้าที่ เช่น การรับประโยชน์ต่างๆ	- ต้องมีอำนาจหน้าที่
๓.	เพื่อตนเอง/ผู้อื่นได้ประโยชน์	- ตนเอง/ผู้อื่นได้ประโยชน์	- ตนเอง/ผู้อื่นได้ประโยชน์
๔.	มีเจตนาทุจริต	- มี/ไม่มีเจตนาทุจริตก็ได้	- ต้องมีเจตนาทุจริต

รูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อนมี ๑๐ ข้อ ดังนี้

๑. การรับผลประโยชน์ต่างๆ ได้แก่ ทรัพย์สิน ของขวัญ การลดราคา การรับความบันเทิง การบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกันนี้ และผลจากการรับผลประโยชน์ต่างๆ นั้น ส่งผลต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

๒. การทำธุรกิจกับตัวเอง เป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เข้าไปมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด โดยอาจจะเป็นเจ้าของบริษัทที่ทำสัญญาเอง หรือเป็นของเครือญาติ

๓. การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งหน้าที่สาธารณะหรือหลังเกษียณ เป็นการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐพ้นจากตำแหน่งสาธารณะ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันหรือบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานเดิม โดยบุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งในสาธารณะมาก่อน มักจะรู้ข้อมูลความลับ ขั้นตอนวิธีการทำงานมีอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ และใช้อิทธิพลหรือความสัมพันธ์จากที่เคยดำรงตำแหน่งในหน่วยงานเดิมนั้นหาประโยชน์จากหน่วยงานให้กับบริษัทและตนเอง

๔. การทำงานพิเศษ เป็นการจัดตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์การสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการรับจ้างพิเศษ เป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆ

๕. การรู้ข้อมูลภายใน เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ประโยชน์จากการที่ตนเองรับรู้ข้อมูลภายในหน่วยงาน และนำข้อมูลนั้นไปหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง อาจหาประโยชน์โดยการขายข้อมูลหรือเอาประโยชน์เสียเอง

๖. การใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐนำเอาทรัพย์สินของราชการซึ่งจะต้องใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการเท่านั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง หรือการใช้ให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาไปทำงานส่วนตัว

๗. การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง เป็นการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้บริหารระดับสูงอนุมัติโครงการไปลงพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเองหรือการใช้งบประมาณสาธารณะเพื่อหาเสียง

๘. การใช้ตำแหน่งที่เอื้อประโยชน์แก่เครือญาติหรือพวกพ้อง หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบอุปถัมภ์ เช่น การอนุมัติแต่งตั้งคู่สมรสหรือลูกเข้มารับตำแหน่งสำคัญๆ ในหน่วยงาน การใช้อำนาจแต่งตั้งหรือเลื่อนชั้นอย่างไม่เป็นธรรม การคัดสรรคัดเลือกบุคลากรอย่างไม่โปร่งใส เป็นต้น

๙. การใช้อิทธิพลเข้าไปมีผลประโยชน์ต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานรัฐอื่น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของตนเองเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยระเบียบและกฎหมายหรือฝ่าฝืนจริยธรรม

๑๐. รูปแบบอื่นๆ เป็นพฤติการณ์ของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมที่นอกเหนือจาก ๙ รูปแบบข้างต้น คือ การเป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญา การเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในบริษัทที่เป็นคู่สัญญากับรัฐ ทำงานในธุรกิจเอกชนในกำกับหน่วยงานรัฐที่สังกัด การรับสัมปทานหรือถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์ต่างๆ

ผลประโยชน์ทับซ้อนหากฝ่าฝืนจะมีโทษอย่างไร?

การมีพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่เข้าข่ายประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อนหรือมีพฤติกรรมฝ่าฝืนการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนจะถูกดำเนินการทางวินัย และย่อมส่งผลให้ถูกลงโทษอาจถึงขั้นไล่ออกขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการฝ่าฝืน นอกจากนั้นหากพฤติกรรมนั้นๆ เข้าข่ายการรับสินบน ฉ้อฉลทุจริต และข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ มีการรับผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีส่วนร่วมในพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อความเป็นธรรม ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ให้โดยมิชอบ จะถูกดำเนินคดีอาญา หากถูกตัดสินว่าผิดจริง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนอาจมีส่วนร่วมในการรับโทษทางอาญา ปรับ และจำคุกด้วย

กลไกการป้องกันการทุจริตภาครัฐ

เมื่อมีการใช้มาตรการทางด้านกฎหมายในการปราบปรามและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนแล้วควรนำกลไกทางการบริหารมาช่วยในการบริหารงาน ซึ่งเป็นกลไกที่มีอยู่แล้วในภาคราชการแต่ยังมีได้นำมาสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังมาเป็นเครื่องมือช่วยในการป้องกันการทุจริต ดังนี้

๑. ระบบงบประมาณมุ่งเน้นผลงานงานตามยุทธศาสตร์
๒. ระบบการควบคุมภายใน (Internal Control)
๓. การตรวจสอบภายใน (Internal Audit)
๔. การติดตามประเมินผล
๕. การบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ
๖. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและจริยธรรมในองค์กร
๗. แนวร่วมปฏิบัติ (Collective Action)

*****

สรุปโดย
นายสุรพล เกษร
นิติกร